

בעזרת השם יתברך

ספר
ליקוטי ישראל
על שחיטה וטריפות

חודש מנחם אב שנת תשמ"ה לפ"ק

ברוקלין נוא יארק

בעהשי"ח

ספר

ליקוטי ישראל

חלק ד'

יורה דעה

כולל שו"ת השכיחים ובאים לידי מעשה, הלכות שחיטה וטריפות העוף, כשר שנתעלם מן העין, דם, מליגה, מליחה, סימני עוף טהור וכישול עכו"ם, מסודר לפי סימני השו"ע, שואל כענין ומשיב כהלכה, להלכה ולא למעשה, כפי הכרעת גדולי האחרונים, לתועלת הלומדים למצוא הדין בניקל, וגם שיוכלו לחזור על הדינים בקצרה. וכן מאמרי חז"ל וספורים על זהירות ממאכלות אסורות, הכל בלשון צח וקל וסדר נכון.

נאסף ונערך בע"ה

ע"י

יוסף כהרה"ח ר' יצחק ז"ל מגיד

בני ברק

שנת תשמ"ה

עכ"ל אתה הראת לדעת, כי הכנה"ג מחמיר בזה. וכתב זב"צ (אור' י"ט) כי כן מנהג בגדאד מימות ראשונים כהוראת הכנה"ג להשליך א' וא"כ צריך להורות להשאל להשליך א' כיון שכך נהגו עכ"ד. ובמקום שלא נודע המנהג או שמנהגם להקל יש לומר להשאל יש מחמירים להשליך א' (כף החיים סי' ק"ט אר' כ"ד).

כתוב בסמ"ג שנהגו העולם לזרוק אחת מכל תערובת איסור שנתבטל לפנים משורת הדין, והוא כדי לתלות בו האיסור ואפי' באיסור גבלה ושאר איסורין שאין איסורין איסור הנאה כלל מ"מ הי' אסור באכילה.

סימן י"ט ברכת השחיטה

א. שאלה: איזו ברכה מברכים על השחיטה ?
תשובה: השוחט צריך שיברך קודם אקב"צ על השחיטה (ש"ע סעי' א).

ב. שאלה: איך צריך לברך ?
תשובה: צריך לברך ביראה ובכוונה ולהשמיע לאזניו.
ואסור לעשות שום דבר בשעת הברכה, מריטת הנרצות והשערות יש לעשות קודם הברכה ולא בין ברכה לשחיטה (דע"ק אר' ג') וכן אסור למודט הנרצות בשעת הברכה, וכן יזהר שלא להחזיק הסכין בפה בשעה שמברך, דכתיב, „ימלא פי תהלתך“ (זב"צ אר' ב').

ג. שאלה: אם השו"ב יכול לברך ולטווח להוציא חבירו ?
תשובה: אם כולם מזומנים לשוחט יחד תוך כדי דיבור של הברכה יכול אחד לברך ולהוציא כולם; והוא שיתכוין לצאת וגם חבירו יכוין להוציא, ולכתחילה יענה אמן אבל לא בדרך הוא וברוך שמו משום הפסק.
ולכתחילה ראוי שלא ישחטו בפעם אחת או סמוך ותיכף זה אחר זה בלי היסח הדעת כדי שיברך כל אחד לעצמו (שמ"ח סעי' ה' זב"ר אר' ג').

ד. שאלה: אם שח בין שחיטה לשחיטה בדברים שאינם מצרכי השחיטה תשובה: יש מחלוקת בין הפוסקים אי צריך ברכה אחרת או לא ולכן צריך ליזהר שלא ישיח כלל בין שחיטה לשחיטה (שמ"ח סק"ט).

ליקוטי ישרים

ג. שאלה: למה תקנו לברך „על השחיטה“ ולא „לשחוט“?
 תשובה: מפני שהיא מצדה שאפשר להתקיים ע"י אחר אפי' אינו בעל
 הבהמה או העוף, לפיכך מכרכים בעל, שלא הקפידה התורה
 אלא שתהא הבהמה נשחטת אם רוצה לאוכלה ולא משנה מי השוחט (לכוש).

ד. שאלה: אם שוחט במקום מטונף שאסור לברך?
 תשובה: ילך למקום שיכולים לברך ואחר הכרכה ילך לשחוט, ולא
 יפסיק כדיבור מהכרכה עד אחר השחיטה (אוה"י). רצוי לכבס
 הכגדים שרגיל לשחוט בהם שלא יהי' מסריחים, ואם כגדיו מסריחים יש
 לברך בכגדים הנקיים ושחוט אחד ואח"כ יחליף בגדיו וילכש הכגדים
 שרגיל לשחוט בהם (כף החיים או' כ"ב).

סימן כ'

מקום השחיטה בצואר

א. שאלה: שחיטה מן הצואר ובסימנים מנן?
 תשובה: הלכה למשה מסיני דתניא רבי אומר רכחת כאשר ציתוך
 מלמד שנצטוה משה רבינו ע"ה על הושט ועל הקנה ועל רוב
 אחד כעוף ועל רוב שנים בבהמה, ופי' מדכתיב כאשר ציתוך למד
 שנתפרשה לו כע"פ דהיכן צוהו לו בכתב (חולין כ"ח).

ב. שאלה: כאיזה מקום יש לשחוט הסימנים?
 תשובה: מקום השחיטה בצואר בקנה לצד הראש משיפוי טבע ולמטה
 והוא קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות והיינו שייר בחיטי
 והוא שבסוף הקנה למעלה יש בתוך טבעת הגדולה כמו שני גרגרים מגוף
 שחוסים ונקראים חיטי ואם שחט בתוך החיטין ושייר מהם כל שהרא למעלה
 כשרה שהרי שחט משפוי כובע ולמטה ואם לא שייר מהם כלום אלא שחט
 למעלה מהם הרי זו מוגרמת (פי' הגרמה הכרעת הסבין חוץ למקום שחיטה
 לצד הראש או לצד הגוף) ופסולה, ולכתחילה ישחוט למטה מטבעת
 הגדולה.

ובורשט מתחילת המקום בשחותכין אותו מתכוין עד מקום שישעיר
 ויתחיל להיות פרצים פריצים ככרס.
 שחט למעלה ממקום זה והוא הנקרא תורבץ הושט או למטה ממקום
 זה והוא מתחלת בני מעים שחיטתו פסולה,
 במס' חולין (דף מ"ג) א"ר ביבי כל שחותכו ועומד במקומו זה תורבץ

הורשט אלא איזהו ורשט עצמו כל שחותכו וכורץ.
 ושיעור תורכץ הורשט שאינו ראוי לשחיטה למעלה בבהמה וחי' כדי
 שיאחזו בב' אצבעותיו, הגה וי"א כדי רוחב ד' אצבעותיו וקבלה ביד
 הקדמונים שבכל בהמה וחיה השיעור עד מקום שמגיע שם אהן הבהמה
 או החי' כשכופפין אותה, ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו הגה, ואין חילוק בין
 יונה לשאר עופות דבכלן שיעורין שוה (הסכמת כל הפוסקים).
 ולמטה עד חזק, הגה ועוף שאין לו זפק עד בין האגפים ולפי שאין אנו
 בקיאים בשעורין אלו נכון לשחוט באמצע הצואר לארכו דאו יוצא מידי ספק
 (ש"ע סעי' א'-ב').

ג. שאלה: אם לא שחט באמצע הצואר ?

תשובה: במנהח"ב (כלל י"ב) כ' שהשוחט צריך להיות נזהר כששוחט
 עוף ותוקף באגודל כמנהג השוחטים ורואה שלא נשאר דבק לשיפוי הכובע
 אף טבעת א' שלם או החיוב לבדוק בתחילת השיפוי מצד שאצל הורשט שיש
 שם כמין ציצים ופרחים דקים מאד זה למעלה מזה כחצי עיגול ואם שחט
 במיצל של התחתונה אפי' כל שהוא ה"ז הגרמה משום דשם מתחיל השיפור
 כובע לשפע ולעלות.

בשמ"ח (סעי' ד') כ' שאם אינו ידע לשער בורשט דעוף לפי גדלו
 וקטנו, ישער נגד מקום השחיטה בקנה.

במטה אשר או יתלה דמסתמא גם הרשט כנגדו וגם לא די שיבדוק רימצא
 שחיטה או יתלה דמסתמא גם הרשט כנגדו וגם לא די שיבדוק רימצא
 שנשחט הורשט למטה במקום שחיטה ויתלה שגם הקנה נשחט כנגדו, כי
 רשט עשיר להמתח ואפשר שהקנה נשחט למטה מהרשט כי נמתח הורשט
 למטה, רק יבדוק אם נשחט הקנה נגד מטה דרשט ידיו וכאן נמי אפשר
 שהרשט נמתח למטה והקנה נשחט במקום שחיטה והרשט למעלה ממקום
 שחיטה לכן צריך לבדוק הרשט אם נשחט נגד מקום שחיטה בקנה (לוב"ש).
 כשור"ת מנחת יצחק (סי' קמ"ג) בענין מנהג השוכי"ם שאין מדקדקין
 לשחוט באמצע הצואר וכמו כן אין מדקדקין לבדוק אם לא שחט בתורכץ
 הרשט, ולפי הוראת בעל שמלה חדשה צריך לבדוק אח"ז, וביותר כפי
 ידיעות דרכם של השוחטים לשחוט קרוב לראש בכדי שיפגעו כסימנים
 בניקל, וכ"כ דרכם לשחוט באלכסון עם הסכין לצד הראש בכדי שלא יפגעו
 בגרירת באופן שבדאי מן הצורך לבדוק אח"ז, הנה כפי אשר דברתי עם
 שוכי"ם מומחים המה אומרים שמדקדקים לכתחילה שישחטו באופן שעל
 כל פנים ישארו ג' טבעות חרץ מהטבעת הגדולה בקנה. ושוחטים כיושר ואו
 סומכים על בדיקת הרשט על מה שבדקו בקנה שנשארו כשיעור הנ"ל,
 ונשחט גם הורשט במקום הזה. שאז אין לחרש שמא שחט בתורכץ הרשט,
 ואם לא נשארו בקנה כנ"ל או ששחט באלכסון, באמת בודקים גם הרשט

ליקוטי ישרים

אם לא נשחט בתורכץ ובכץ יש להפך בזכותם.

ד. שאלה: עוף שנשחט רק הוושט והקנה לא נשחט כלום וראו שלא נתכוון בחללו רק כמו שהתרחב כן נשאר, והי' שיעור גדול לפי גדלו וקטנו רק שלא נתכוון כמו התורכץ אם השיעור כיוון הוא העיקר ושיעור של האצבעות הוא רק על הרוב או לאו?

תשובה: בשו"ת טוטרי"ד קמא (סי' ל"ג) כ' דשניהם עיקר דכל שיעורי חכמים על הרוב הם ובודאי דהמיעוט יוצא מן הכלל אך כיון דמהפוסקים משמע דעיקר הוא השיעור של האצבעות ע"כ בהפ"מ יש להתיר ובאין הפ"מ אם אירע כן יבחין בוושט למטה אם יראה דגם בוושט ממש אינו מתכוון א"כ חזינן דכזה יצא מן הרוב הוי ספק וטרפה אך בהפ"מ גם בכה"ג יש להתיר.

סימן כ"א

שיעור השחיטה בכמותה

א. שאלה: כמה הוא שיעור השחיטה?

תשובה: בגמ' (חולין כ"ח) תניא רבי אומר חכמת כאשר צויתך, מלמד שנצטוו משה על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה ולא מסרו הכתוב אלא לחכמים לדרוש והם דרשוהו אשר ר"ת אחד בעוף, שנים בבהמה, רוב אחד אחד בעוף רוב שנים בבהמה, וי"א כאשר ר"ת למפרע רובו של אחד ככולו (תוס' שם).

השחיטה המעולה שיחתו שניהם בין בבהמה ובין בעוף ולזה יתכוין השוחט ואם שחט רוב א' מהם בעוף ורוב ב' בבהמה שחיטתו כשרה (ש"ע סעי' א').

ורוב זה המנהג במדינת אלו כפוסקים שלא להכשיר כ"א ע"י רוב גמור הניכר לכל בלא מדידה, אבל אם אינו ניכר אע"פ כשמדדים אותו יהי' רוב הרי זה אסורה ואין לזח מהמנהג אפי' בהפ"מ (שמ"ח סעי' א').

ועי' מנה"ז (כלל י"ג סק"א) שהרעיש על אותן השו"ב המראים חריפותם ששוחט מהיר הוא ושוחט רק סימן א' או רובו ועוברים במזיד על דברי חז"ל ופוסקים, ועבירה גוררת עבירה גדולה מזו כמו דרסה ועיקור סימנים דלפעמים אין הסימנים מתוחים כ"כ והוא שוחט במקצת הסכין להראות חריפותו ושאינו דם על הסכין וחטא ומחטיא את הרבים.

טז. שאלה: אם נפלו נוצות על הסכין בשעת השחיטה?
 תשובה: בס' דע"ק (סס"ק י"ב) כ' נוצה תלושה שנפלה ע"ג סכין
 ששוחט בה יש לזוהר בזה משום חלדה, דנוצה ג"כ מתקיימת
 לפעמים על הסכין כשהיא לחה או שהסכין לח, ובדיעבד אם הנוצה נדבקה
 יש לאסור כמו מטלית מדובק ואם אינה נדבקה יש להכשיר כמו מטלית
 פרוש.

בס' דע"ת (סק"ו) כ' דכל שהנוצה וכדומה הולך ובה עם הסכין
 בהבאתו אין זה בגדר חלדה לכו"ע חלדה נקראת כשמוליך ומביא בהסכין
 תחת איזה דבר והסכין אינו נראה זהו כתוחב סכין בבשר ולא הוי שחיטה
 מפורעת ת"ל ס' הפרדס לרש"י (סי' רי"ח) חלדה בין סימן לסימן משום
 דבעינן שחיטה מפורעת וליכא דאינו בגלוי ולא מחזי כשוחט אלא כתוחב
 וכו' ת"ל הכלבו (סי' ק"ז) חלדה למה אסורה משום שהחליד הסכין בתוך
 הסימן ובעינן שחיטה מפורעת והכא ליכא, ולפי"ז בנוצה תלושה וכדומה
 הנמצאת על הסכין אין בכ"ז חשש כלל כיון שהם הולכים ובאים עם הסכין
 אין זה בגדר חלדה לכ"ע. וכ"מ מהראב"ן שכתב טעם חלדה משום דבעינן
 שתהא השחיטה מפורעת וכו' אלמא דלא קפדי כ"א שתהא השחיטה מגולה.
 אמנם לשון שאר פוס' שלא יתכסה הסכין י"ל דקפדי שלא תהא לוטה
 בשמלה במקום שחיטה כחולדה, ולכן יש לחוש להחמיר בכל גזוני (תב"ש
 או' ט"ז).

ר"ל דבין הסכין ובין בית השחיטה שניהם צ"ל מגולים בעת השחיטה
 וכ"כ הקומץ (או' א') דצריך שתהא כל אורך הסכין מלמעלה מן הקצה אל
 הקצה וכל מקום פירוע דביה"ש שמצדדי הסכין מכאן ומכאן מגולין בשעת
 השחיטה ולא יתכסו אפי' כל שהוא כחוט השערה עכ"ל וכ"כ אהל יצחק
 (סי' ז' או' ג') זב"ר סי' ר' בתמידים או' י"א, ובדיעבד אם רק מגולה הסכין
 נגד מקום השחיטה אפי' נכסה חרץ למקום השחיטה יש להכשיר, אבל
 כנגד מקום שחיטה אין שיעור לדבר אפי' נכסה רק חוט השערה אסור.
 (כף החיים או' ל"ד).

בשו"ת צ"צ (סי' י"ח) כ' בענין מ"ש התב"ש (סי' כ"ד סעי' י"ג) גבי
 חלדה דיש לאסור אפילו אם חוט השערה כסה קצת מהסכין במקום שחיטה.
 וא"כ לדבריו חמור כיסוי על הסכין יותר מפגימה, לדברי רב חסדא בגמ'
 (דף י"ז) דס"ל דפגימה כחוט השערה כשרה, ובחלדה פוסל אפילו כחוט
 השערה. זה אינו מתקבל כלל, שחוט השערה החסר בחוד הסכין במקום
 ששוחט אינו פוסל ואם יש על עוכיו הסכין שאינו שוחט בו כיסוי כחוט
 השערה יהי' פוסל.

יז. שאלה: הגרמה כיצד?
 תשובה: כגון ששחט בסימנים שלא במקום שחיטה (ש"ע סעי' א')

דלמי שאין אנו בקיאים נכון לשחוט באמצע הצואר לארכו ואז ירצא מידי כל ספק (רפ"א סעי' ב').
 וכל ששחט באמצע הצואר מן הסתם פשיטא שלא שחט מוגרם אבל אם שחט לצד הראש דיש מקום להסתפק צריך בדיקה (ט"ז סק"ב).
 ואם שחט סמוך לראש ולא בדק כתב השמ"ח (סעי' ב') דהוי ספק נבילה אבל דעת המש"ז דהוי ודאי נבילה ואנו נוהגים כרמ"א לפסול כל הגרמה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין ברשט.

יח. שאלה: מה שיעור מקום השחיטה בקנה?
 תשובה: מטבעת הגדולה, היינו למעלה לצד הראש, (הטבעת הראשונה של הקנה נקראת טבעת הגדולה) ואם שחט למעלה מטבעת זו הוי הגרמה ופסולה, אבל אם לא שחט למעלה רק בתוך טבעת זו אפילו לא שיר ממנו לצד הראש כ"א מלא חוט על פני כולו לא הוי הגרמה וכשרה ולמטה בקנה עד בין האגפיים דהיינו עד הגוף (אוה"י).

יט. שאלה: ומה שיעור בוושט?
 תשובה: מתחילת המקום כשחותכים אותו מתכריך, (טבע של הוושט כשחותכין אותו הוא נקמט ומתכריך ונסתם חללו), רק למעלה לצד הראש אינו מתכריך והחלל עומד במקומו תהו נקרא תורכץ הוושט. ולמטה בוושט עד גגו של זפק, ובאוזא ובר"א שאין להם זפק עד נגד התחלת חיבור האגפיים להגוף (בי"ד).

כ. שאלה: עיקור כיצד?
 תשובה: כגון ששחט בסכין פגום, רש"י (חולין ט.) והפגימה אינה שוחטת אלא חונקת (תוס'). אבל הרמב"ם ז"ל ורוב הראשונים לא תפסו כן בפירושא דעיקר תהו שייך להלכות סכין שנבאר בס' י"ח ואינו מחמשה הלכות שחיטה אלא פירושא דעיקור כמ"ש בה"ג שהסימן נעקר או נשמט ממקומו, ממקום חבור כלחי וכצואר ואח"כ שחטו והשחיטה היתה כהוגן אלא שהסימן הי' עקור ממקומו ואינו מועיל בו שחיטה והכי אגמרי' רחמנא למשה דשחיטת סימנים אינם מועילים רק כשהם מחוברים במקומם ולא כשנעקרו ממקום חיבורם (ערוך השלחן סעי' כ"ח).

כא. שאלה: אם הרגיש בשעת שחיטה שנעקר מעט ע"י נדנדו הבע"ח או מגדל מתיחת הסימנים שמתחן יותר מדאי?
 תשובה: דעת המנה"ז (כלל י"ט סק"ט) דלמי מנהגו לאסור אף עיקור כ"ש בשעת שחיטה יש להטריף, אבל מן הסתם אין לחוש לזה ואנו סומכים